

معوقات مزدی به زندگی کارگران آسیب می‌رساند

تأخیر در پرداخت حقوق و مزایا، امنیت اقتصادی و آرامش روانی کارگران را مختل می‌کند و امید آن‌ها برای آینده شغلی و معیشتی را به چالش می‌کشد

آن باید پس از محاسبه در پایان روز یا هفته یا پانزده روز یک‌بار به نسبت ساعات کار و یا روزهای کارکرد صورت گیرد، ب- در صورتی که بر اساس قرارداد یا عرف کارگاه، پرداخت مزد به صورت ماهانه باشد، این پرداخت باید در آخر ماه صورت گیرد. در این حالت مزد مذکور حقوق نامیده می‌شود. تبصره در ماه‌های سی و یک روزه مزایا و حقوق باید بر اساس سی و یک روز محاسبه و به کارگر پرداخت شود.»

اما اگر این بایدها اجرایی نشود، کارگر چه ابزاری در دست دارد؟ ماده ۱۵۷ قانون کار، شرایط بروز اختلاف میان کارگر و کارفرما بر سر مفاد الزام‌آور قانون کار از جمله پرداخت دستمزد را مشخص کرده است. در این ماده قانونی آمده است: «هرگونه اختلاف فردی بین کارفرما و کارگر یا کارآموز که ناشی از اجرای این قانون و سایر مقررات کار، قرارداد کارآموزی، موافقتنامه‌های کارگاهی یا پیمان‌های دسته جمعی کار باشد، در مرحله اول از طریق سازش مستقیم بین کارفرما و کارگر یا کارآموز و یا نمایندگان آن‌ها در شورای اسلامی کار و در صورتی که شورای اسلامی کار در واحدی نباشد، از طریق انجمن صنفی کارگران و یا نماینده قانونی کارگران و کارفرما حل و فصل خواهد شد و در صورت عدم سازش از طریق هیأت‌های تشخیص و حل اختلاف به ترتیب آتی رسیدگی و حل و فصل خواهد شد.»

اما آیا کارگران توان استفاده از این ظرفیت قانونی را دارند؟ «محسن باقری» به عنوان نماینده ارشد کارگران در پاسخ به این سؤال می‌گوید: «وقتی ۹۵ درصد کارگران کشور قرارداد موقت هستند و براساس تخمین‌ها و اطلاعات، چیزی بین ۴۰ تا ۵۰ درصد از قرارداد موقتی‌ها را کارگران شرکتی و پیمانکاری تشکیل می‌دهند، نمی‌توان امید داشت که کارگران قادر به احقاق حق باشند و از ظرفیت‌های قانونی برای پیگیری حقوق حقه خود از جمله پرداخت به موقع دستمزد بهره می‌گیرند.»

او با بیان اینکه «کارگران قرارداد موقت از تعدیل ناخواسته در زمان انقضای مدت قرارداد کار به دلیل هر نوع اعتراض صنفی، شکایت یا پیگیری می‌هراسند» ادامه داد: «کارگر برای اینکه کار خود را از دست ندهد و همین آب باریکه قطع نکند، معمولاً چند ماه معوقات مزدی را تحمل می‌کند و دست به شکایت یا اعتراض نمی‌زند؛ کارگران از دوست و آشنا قرض می‌کنند و سر کار می‌روند اما برای شکایت از کارفرما به اداره کار رجوع نمی‌کنند؛ شاید بپرسید چرا، اما پاسخ ساده است، چون چاره دیگری ندارند.»

«احمد» کارگری که دو ماه تمام است حقوق نگرفته، مصداق روشن این صحبت‌هاست. او هم می‌گوید برای اینکه از نان خوردن نیفتم شکایت نمی‌کنم. بعد از شکایت، به احتمال زیاد کارفرما بیرونم می‌کند ولی مصیبتی که سرم می‌آید، بیشتر از این‌هاست، من را در تمام صنف‌مان پلک لیست می‌کنند؛ یعنی چیزی شبیه سوء سابقه؛ ستاره‌دار می‌شوم و پس از آن، کارفرمایان این صنف با من مثل نیروی مشکل‌دار برخورد خواهند کرد؛ در نتیجه چاره چیست؟ اینکه بسوزم و بسازم و امیدوار باشم که خیلی زود حقوقم پرداخت شود.

مشکل اصلی نیروی کار است؛ مشکلی که به گفته «محسن باقری» نماینده کارگران در مذاکرات مزدی و عضو هیأت مدیره کانون هماهنگی شوراهای اسلامی کار استان تهران، در شرایط تورمی فعلی که مزد و حقوق قادر به تأمین نیازهای ضروری خانواده‌ها نیست، نمود و برجستگی بیشتری دارد و بیش از همیشه روی معیشت و زندگی خانواده‌های کارگری کشور اثرات منفی دارد. این فعال کارگری در گفتگو با آتی‌نو تصریح کرد: «در شرایطی که یک روز تأخیر، اساس زندگی کارگر را به هم می‌ریزد در برخی از واحدهای فعال کشور، کارگران چند ماه معوقات مزدی دارند؛ مزایای مزدی و عیدی کارگران نیز گاه با تأخیر پرداخت می‌شود. این رویکرد امید و انگیزه کارگر را سلب می‌کند و موجب بروز اختلال جدی در زندگی روزمره او می‌شود.»

تعاریف قانونی

حقوق و مزایای ماهانه شامل حقوق پایه، بن کارگری، حق مسکن، حق اولاد، حق تأهل، اضافه کاری، شب کاری، نوبت کاری، مأموریت، جمعه کاری هستند. زمان قانونی برای پرداخت این حقوق و مزایا طبق ماده ۳۷ قانون کار می‌تواند به صورت روزانه، هفتگی و یا ماهانه باشد.

در متن ماده ۳۷ قانون کار آمده است: «مزد باید در فواصل زمانی مرتب و در روز غیر تعطیل و ضمن ساعات کار به وجه نقد رایج کشور یا با تراضی طرفین به وسیله چک عهده بانک و با رعایت شرایط ذیل پرداخت شود: الف- چنانچه بر اساس قرارداد یا عرف کارگاه، مبلغ مزد به صورت روزانه یا ساعتی تعیین شده باشد، پرداخت

«معوقات مزدی کارگران» یک معضل جدی ست؛ هرچند تأخیر در پرداخت حقوق و مزایای مزدی کارگران، یک رفتار و رویه درست و مورد قبول قانون نیست.

کاهش معوقات مزدی

در روزهای ابتدایی آذر، مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان مرکزی از «کاهش ۵۴ درصدی حقوق معوق کارگران استان مرکزی» به عنوان نشانه‌ای از «ثبات در تولید و آرامش در کار» خبر داد و گفت: «این روند نشانه‌ای از بهبود تعامل کارفرمایان با نیروی کار و اثربخشی سیاست‌های نظارتی و حمایتی دولت است.» «مختار احمدی» افزود: «در سال ۱۴۰۳، تعداد ۴۸۶ نفر از کارگران استان دارای حقوق معوق بودند که این رقم در پایان ماه اسفند به ۲۲۵ نفر کاهش یافته است.» او بیان کرد: «کاهش ۵۴ درصدی حقوق معوق کارگران استان مرکزی، نتیجه تلاش‌های مستمر در حوزه صیانت از حقوق کارگران و پایداری فعالیت واحدهای تولیدی است.»

مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان مرکزی ادامه داد: «تعداد واحدهای تولیدی دارای معوقات مزدی در هر دو سال، هفت واحد بوده؛ اما با پیگیری‌های مستمر، تعامل سازنده با کارفرمایان و اجرای دقیق بازرسی‌ها، شاهد کاهش قابل توجه تعداد کارگران متأثر از این معوقات بوده‌ایم.»

یک مشکل جدی

معوقات مزدی در بسیاری از واحدها و استان‌ها، یک

در یکی از فروشگاه‌های بزرگ فروش فرش و لوازم خانگی در تهران کار می‌کند. آخرین حقوقی که گرفته مربوط به دهم مهر است. «احمد» کارگر متأهل ۴۲ ساله و پدر یک فرزند، از آن روز تا الان که نزدیک دو ماه است حقوق نگرفته و دستش کاملاً خالی است. او در این دو ماه، از بیشتر دوستان و آشنایان نزدیک قرض گرفته و کار به قرض گرفتن از همسایه‌ها رسیده است. این کارگر می‌گوید نزدیک به دو ماه است که کرایه خانه‌ام عقب افتاده؛ کل حقوق من با اضافه کار و پورسانت چیزی بین ۲۰ تا ۲۷ میلیون تومان است که آن را هم خیلی وقت‌ها با تأخیر می‌پردازند.

به گفته «احمد»، پرداخت بی‌نظم و ترتیب، زندگی خانوادگی کارگر را مختل می‌کند و امنیت روحی و روانی او را سلب می‌نماید. «هر بار که به کارفرما مراجعه می‌کنیم پاسخ درستی نمی‌گیریم؛ می‌گویند پول‌تان را نخوردم که، خیلی جاها حقوق را با تأخیر می‌دهند، چیز عجیبی نیست» این کارگر با گفتن این جمله ادامه می‌دهد: «کارفرما مدعی ست مبلغ حقوق و بیمه نیروها که چیزی حدود ۵۰ نفر هستند، ماهانه نزدیک دو میلیارد تومان است و وقتی این پول کلان به موقع جور نمی‌شود، تأخیر طبیعی ست؛ جوری برخورد می‌کند که انگار تأخیر در پرداخت حقوق یک روال جاافتاده است که جای اعتراض و انتقاد ندارد؛ پس کارگر که جیبش خالی ست و پول رفت‌وآمد به محل کار هم ندارد، باید جیکش درنیابد و کامل سکوت کند.

مشکل احمد، تا حدودی یک مشکل عام است، در بسیاری از واحدها و تقریباً همه استان‌های کشور،

نوشین مقدم‌پناه

روزنامه نگار

حمایت دولت؛ کلید رونق ساخت و ساز

با توجه به رکود عمیقی که این روزها صنعت ساختمان را فرا گرفته است، شرایط کارگران این صنف بسیار دشوار و نامناسب گزارش می‌شود. صنعت ساختمان در سطح جهانی، یکی از ستون‌های اصلی اقتصاد به شمار می‌رود و رونق آن نقش مهمی در خروج کشورها از رکود اقتصادی ایفا می‌کند. هر پروژه ساخت و ساز نه تنها فرصت‌های شغلی مستقیم ایجاد می‌کند، بلکه زنجیره‌ای از مشاغل غیرمستقیم را نیز فعال می‌سازد؛ به طوری که برآوردها نشان می‌دهد نزدیک به ۷۰۰ شغل مستقیم و غیرمستقیم با این صنعت در ارتباط است و هر توقف یا کندی در روند ساخت و ساز، فشار سنگینی بر زندگی کارگران و خانواده‌های آنان وارد می‌آورد.

یکی از راهکارهای اساسی برای بهبود وضعیت کارگران، سرمایه‌گذاری و حمایت بیشتر دولت از بخش ساخت مسکن‌های کارگری و ملی است. اگر اعتبار بیشتری به این طرح‌ها اختصاص یابد و سازندگان تسهیلات بیشتری دریافت کنند، از جمله تسهیل صدور پروانه‌های ساخت و ارائه وام‌هایی با بهره کمتر و زمان بازپرداخت کوتاه‌تر، توان مردم برای خرید مسکن افزایش خواهد یافت و این امر به نوبه خود رونق ساخت و ساز و بهبود معیشت کارگران را به دنبال خواهد داشت. رونق ساختمان‌سازی نه تنها منجر به رشد اقتصادی می‌شود، بلکه امنیت شغلی و درآمد پایدار برای کارگران فراهم می‌آورد و می‌تواند زنجیره‌ای از آثار مثبت اقتصادی و اجتماعی را به همراه داشته باشد.

با این حال، تورم افسارگسیخته در سال‌های اخیر فشار مضاعفی بر کارگران وارد کرده است. افزایش روزانه و حتی ساعتی قیمت‌ها باعث شده سفره کارگران کوچک‌تر و خالی‌تر شود و قدرت خرید آنان به شدت کاهش یابد. در این شرایط، امید است که دولت با ارائه بسته‌های معیشتی و سبد کالا فکری اساسی برای حمایت از کارگران داشته باشد و حداقل بخشی از فشار اقتصادی بر زندگی آنان را کاهش دهد. تجربه‌های اخیر نشان می‌دهد که سیستم رسمی پاسخگو نیست و کارگران برای وصول حقوق خود گاه مجبورند شخصاً پیگیری کنند. در اراک، کارگران ساختمانی برای حل بخشی از مشکلات، با وزارت دادگستری و اداره کل دادگستری استان مرکزی تفاهم‌نامه‌ای تنظیم کرده‌اند که بر اساس آن شوراهای صلح و سازش ایجاد می‌شود تا کارگران بتوانند بدون هزینه‌های سنگین دادرسی و طی کردن روند طولانی دادگستری، به حقوق خود دست یابند. مشکل دیگری که کارگران با آن مواجه‌اند، فقدان قرارداد رسمی است که آن‌ها را در مواجهه با کارفرما در موقعیت آسیب‌پذیر قرار می‌دهد. کارشناسان صنفی، با سابقه‌ای ۲۰ تا ۴۰ سال در رشته‌های مختلف، از جمله گچ کاری، سنگ کاری، بتن کاری و آرماتوربندی، تجربیات تخصص بالایی دارند، اما متأسفانه کارشناسی‌های آنان همیشه از سوی کارشناسان رسمی دادگستری پذیرفته نمی‌شود. این چالش باعث می‌شود که کارگران نتوانند حقوق قانونی خود را به راحتی مطالبه کنند و فشار مضاعفی بر آنان وارد شود.

دستمزد عقب افتاده و روزهای پر اضطراب

هر روز و هر هفته، شمار زیادی از کارگران در استان‌های مختلف کشور با تأخیر در دریافت حقوق مواجه‌اند و زندگی خود را با بیم و امید می‌گذرانند. تأخیر در پرداخت حقوق نه تنها امنیت اقتصادی کارگران را تهدید می‌کند، بلکه اثرات روانی و اجتماعی گسترده‌ای بر خانواده‌های آن‌ها دارد و انگیزه و کارایی نیروی کار را تحت فشار قرار می‌دهد.

دادند. این کارکنان اعلام کردند که با وجود تغییر پیمانکار، تأخیرها ادامه دارد و برخی بخش‌ها مانند اضافه کار و رفاهیات حذف شده است. به گفته آن‌ها، این تعویق‌ها فشار مضاعفی بر کادر درمان وارد کرده و کیفیت زندگی و انگیزه شغلی آنان را تحت تأثیر قرار داده است.

یک روز پیش‌تر، یازدهم آذر، کارگران کارخانه کیش چوب اعلام کردند که حقوق خود را هر ماه در چند قسط و با تأخیر دریافت می‌کنند. کارگران این مجموعه افزودند که از بیست روز پیش پرداخت حقوق تیرماه آغاز شده و تا یازدهم آذر، حدود ۸۵ درصد کارگران حقوق دریافت کرده‌اند، اما ۱۵ درصد باقی‌مانده هنوز منتظر دریافت مطالبات هستند. آن‌ها می‌گویند تنها راه ممکن برای پیگیری مطالبات، رسانه‌ای کردن مشکلات است تا شاید صدايشان به مسئولان بالادستی برسد. به گفته کارگران، این روند تا حدود دو سال ادامه داشته و هر ماه با تأخیر مشابه مواجه بوده‌اند.

همزمان در همان روز، شماری از کارگران پیمانکاری در پروژه احداث واحدهای فرایندی پالایشگاه نفت بندرعباس به تأخیر چند ماهه در پرداخت حقوق خود اعتراض کردند. یکی از کارگران اعلام کرد که پیش از این هشدارهایی برای پرداخت به موقع مطالبات داده شده، اما مدیریت پروژه هیچ برنامه‌زمان‌بندی مشخصی ارائه نکرده است. به گفته او، در شرایط اقتصادی کنونی، پرداخت به موقع حقوق برای حفظ معیشت و توانایی مدیریت هزینه‌های روزانه خانواده‌ها ضروری است.

واقعیت این است که تنها در بازه کوتاه چهار روزه، حداقل شش خبر مرتبط با معوقات مزدی کارگران منتشر شده است. این امر نشان می‌دهد که در طول

در روزهای اخیر، اخبار متعددی از سراسر کشور حاکی از ادامه بحران معوقات مزدی کارگران است. این مشکل در بخش‌های مختلف اقتصاد از صنایع سنگین تا خدمات و پروژه‌های پیمانکاری نمود پیدا کرده و زندگی روزمره کارگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بررسی رویدادهای تنهائی پنج روز میانه آن نشان می‌دهد که صدها و حتی هزاران نفر در استان‌های مختلف با تأخیرهای چند ماهه در دریافت حقوق روبه‌رو هستند.

یازدهم آذر، کارگران کارخانه فولاد سیادن ابهر خبر دادند که چندین ماه حقوق معوقه و مطالبات پرداخت نشده دارند و شرایط معیشتی آن‌ها به شدت نامناسب است. یکی از کارگران اعلام کرد که حدود ۲۸۰ نفر از همراهان حقوق دریافت نکرده‌اند و این وضعیت مشکلات جدی مالی و روانی برای آن‌ها ایجاد کرده است. این کارگران خواستار ورود مسئولان استانی و بازدید مستقیم از کارخانه شدند تا وضعیت پرداخت مطالبات هر چه سریع‌تر رسیدگی شود. در روزهای میانی آذر، معوقات مزدی در کارخانجات مخابراتی ایران نیز خبرساز شد. جمعی از کارگران این کارخانه از نامشخص بودن وضعیت تولیدات و پرداخت مطالبات خود انتقاد کردند و اعلام کردند که پنج ماه حقوق و عیدی سال گذشته به تأخیر افتاده است. به گفته آن‌ها، بیمه کارکنان نیز تنها برای سه ماه از ابتدای سال پرداخت شده و خدمات بیمه تکمیلی به شکل کامل ارائه نمی‌شود. این وضعیت موجب نارضایتی گسترده نیروهای این مجموعه شده و انگیزه کارگران را کاهش داده است.

در دوازدهم آذر، منابع کارگری در استان سیستان و بلوچستان از تأخیر دو ماهه در پرداخت حقوق کارکنان شرکتی دانشگاه علوم پزشکی ایرانشهر خبر